

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА III

БРОЈ 3

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR III
VOLUME 3

Accepted on December 9th 2014, at the 9th meeting of the SASA Department of Languages and Literature, following the reviews of academician *Nada Milošević Đorđević* and academician *Predrag Piper*

Editor-in-chief

Corresponding member
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2015

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА III
БРОЈ 3

Примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности
од 9. децембра 2014. године, на основу рецензија академика
Наде Милошевић Ђорђевић и академика *Предрага Пийера*

Уредник
дописни члан
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2015

Издаје
Српска академија наука и уметности

Технички уредник
Мира Зебић

Тираж 450 примерака

Припрема
НМ либрис, Београд

Штампа
Службени сласник, Београд

© Српска академија наука и уметности, 2015

Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области наука и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године. Од октобра 2011. године уредник Трибине је дописни члан Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Годишњак *Трибина Библиотеке САНУ* покренут је 2013. године. У првом броју донет је целовит преглед приказаних књига у Салону САНУ од 1991. до јуна 2011. године, а потом, у хронолошком низу, текстови казани на Трибини од новембра 2011. до краја 2012. године. У другом броју штампани су текстови са Трибине из 2013. године.

Прилози се објављују без измена, а нема текстова оних говорника који свој рад нису доставили.

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ
28. I 2014 – 23. XII 2014.

Уредник
дописни члан Мирo Вуксановић

Стручни сарадници
Биљана Јоцић и Стасја Церовић

САДРЖАЈ

<i>Планејџа Дунав / Љубомир Симовић</i>	9
„Тиианик“ у акваријуму : 6. мај 2007 – 6. мај 2013. / Љубомир Симовић	9
<i>Срби у Угарској 1790–1918. / Василије Ђ. Кресиић</i>	19
<i>Нормативна граматика српског језика / Предраг Пийер, Иван Клајн</i>	31
<i>Дарови наших рођака. Књ. 5 / Владејџа Јероиић</i>	49
<i>Српска енциклопедија. Том 2, В – Вишејечка</i>	57
<i>Fractional calculus with applications in mechanics : vibrations and diffusion processes / Teodor M. Atanacković, Stevan Pilipović, Bogoljub Stanković, Dušan Zorica</i>	69
<i>Fractional calculus with applications in mechanics : wave propagation, impact and variational principles / Teodor M. Atanacković, Stevan Pilipović, Bogoljub Stanković, Dušan Zorica</i>	69
<i>Перспективне развоја села : зборник радова са научног скуђа одржаног 17–18. априла 2013. године / уредник Драган Шкорић</i>	77
<i>Друшћивено-полићичка и научна мисао и делатносии Симе Марковића : зборник радова са научног скуђа одржаног 28. марта 2012. године / уредник Александар Косиић</i>	91

<i>Дан Библиотеке САНУ</i>	105
<i>Трибина Библиотеке САНУ. Год. 1, бр. 1 /</i> <i>уредник Миро Вуксановић</i>	105
<i>Трибина Библиотеке САНУ. Год. 2, бр. 2 /</i> <i>уредник Миро Вуксановић</i>	105
<i>Синџага / Маџија Власџар; са српскословенског језика</i> <i>превела Таџијана Субоџин-Голубовић ; уредник Косџа Чавошки</i>	119
<i>Огледи о џолиџичкој моћи у Визанџији : чиниоци и ослонци /</i> <i>Љубомир Максимовић</i>	133
<i>Сабрана дела. [Књ. 1–12] / Маџија Бећковић</i>	141
<i>Сусреџ и сукоб са науком / Зоран Л. Ковачевић</i>	143
<i>Исџоријска лингвистџика : когнитивно-џиџолошке стџудије /</i> <i>Јасмина Грковић-Мејџор</i>	155
<i>Косовско-меџохијски зборник. 5 / уредник Михаило Војводић</i>	167
<i>Иконописци српских сеоба = The icon painters of the Serbian</i> <i>migration / Динко Давидов</i>	185
<i>Просџаџа / Томислав П. Пејчић, Јован Б. Хаџи-Ђокић,</i> <i>Драгослав Т. Баџић</i>	193
<i>Aquatica : књижевност, кулџура / уредници</i> <i>Мирјана Деџелић, Лидија Делић</i>	207
<i>Српска демографска библиографија : 1945–2012. /</i> <i>уредник Часлав Оџић</i>	221
<i>Регистџар имена, уредника и говорника</i>	233

Дан Библиотеке САНУ

Трибина Библиотеке САНУ. Год. 1, бр. 1 / уредник Миро Вуксановић. – Београд : САНУ, 2013

и

Трибина Библиотеке САНУ. Год. 2, бр. 2 / уредник Миро Вуксановић. – Београд : САНУ, 2014

Говорили: академик Љубиша Ракић, потпредседник САНУ
дописни члан Миро Вуксановић, управник
академик Нада Милошевић-Ђорђевић
академик Предраг Пипер

У Београду, уторак 6. мај 2014. у 13 часова

ДАН БИБЛИОТЕКЕ И ПРВА ГОДИШТА *ТРИБИНЕ*

Обележавамо Дан Библиотеке САНУ и излазак прва два броја њеног годишњака са приказима књига и научних зборника, с текстовима изговореним на трибини која траје од 1991. године, с првим уредником Никшом Стипчевићем.

Неопходно је, у оваквим свечаностима, што сажетије, поновити познате податке, јер понекад превидимо и оно што нам је близу. Библиотека САНУ, зачета 1842, има милион и по књига и других публикација. У оваквим кућама то се свакодневно мења и расте. Средишна је српска научна установа у својој делатности. Размењује наша издања с неколико стотина академија и осталих националних установа у иностранству. Зато у њој преовлађују књиге на страним језицима, а потом ретка издања, легати, спомен-собе, предмети познатих академика. Поклоне добија од чланова Академије и њихових наследника. Има

сталне дародавце. У последњих неколико година Службени гласник и Завод за уџбенике поклањају сва своја издања. Тако настаје још једна задужбина.

Библиотека има више од две хиљаде чланова, цео дан отворену читаоницу, стручњаке који говоре тридесетак језика. Законом је Библиотека САНУ од 2011, са Народном, Универзитетском и Матичином, одређена за једног од носилаца јединственог библиотечко-информационог система у Републици. Недавно је укључена у пројекат Виртуелна библиотека Србије, у COBISS, у стварање милионског електронског каталога, где се књига обрађује на једном месту, а подаци су доступни где год ради интернет. У кратком времену, у тај систем је већ унела 16.000 записа који су претраживи на шездесетак начина. Омогућује свакодневни приступ у КОБСОН, у огромну базу са електронским страним часописима. Израђује библиографије академика. Прикупља податке о члановима Академије, ранијим и садашњим.

А захваљујући сарадњи с Министарством културе, у овој години Академијина Библиотека први пут је остварила право да из откупа књига, по свом избору, добија неопходна издања у милионској динарској вредности. Истовремено, на два конкурса истог Министарства, обезбеђен је новац за лиценце и опрему, за развој, потом за повез и заштиту реткости у легатима.

Трибина Библиотеке је престижно место за приказивање књига и научних зборника. Број посетилаца се редовно увећава. У прошлој години, на осамнаест таквих скупова, било их је више од две хиљаде. То је доказ поверења у казану и штампану реч. Објављен је први број, обиман и садржајан, прво годиште с насловом *Трибина Библиотеке САНУ*. Објављен је и други број, друго годиште с прилозима из 2013. Данас ћемо приказати те почетне књиге нове серије издавачке делатности САНУ. Наш предлог да тако буде подржали су Стручни савет Библиотеке, Одељење језика и књижевности, Издавачки одбор и Извршни одбор, а одлуку је донело Председништво САНУ. Два броја *Трибине* изашла су недавно, у априлу. Први је каснио због јавних набавки и несташице, други број је изашао брзо захваљујући ауторским правима Васка Попе и Антологијској едицији *Десет векова српске књижевности* Издавачког центра Матице српске.

Све то не би могло да се оствари да Академија није разумела да њене установе, архиви, галерије и Библиотека, без обзира што се законски и статутарно зову јединице, јесу основа научног, уметничког и истраживачког рада у њој, а истовремено свакодневна веза с јавношћу, видљив доказ да је САНУ активна национална институција првога реда.

Са задовољством, за Дан Библиотеке, казујем овакву истину.

Говориће академик Нада Милошевић Ђорђевић и академик Предраг Пипер, рецензенти првог и другог годишта *Трибине Библиотеке САНУ*.

(Реч уредника Трибине)

М. В.

НАДА МИЛОШЕВИЋ-ЂОРЂЕВИЋ

Зборник који је управо изашао из штампе састоји се из приказа нових књига чланова Српске академије наука и уметности, нових издања САНУ и њених института из области науке и уметности. Књиге су промовисане на Трибини Библиотеке Академије, уторком у 13 часова, у периоду од новембра 2011. до децембра 2012. године.

Идеја за сачињавање зборника била је неостварена жеља академика Никше Стипчевића, који је као директор Библиотеке водио представљања оваквих дела двадесет година, а од Салона САНУ створио једно од најзначајнијих места интелектуалних окупљања. Његов наследник, дописни члан САНУ Миро Вуксановић, замисао је остварио. На располагању му је, међутим, стајала једино могућност да Зборнику прикључи комплетне библиографске податке о близу 300 приказаних књига у времену од 17. 12. 1991. до 21. 06. 2011. са именом уредника академика Стипчевића, стручног сарадника Љубинке Васић, и именима говорника, пошто текстови углавном нису били добијени.

Зборник који је сада пред нама резултат је огромног залагања уредника Мира Вуксановића. Предало му је рукописе 58 критичара. Остале је споменуо. Збирка је импресивна, не само зато што представља актуелни пресек збивања у српској науци и култури, већ и зато што су прикази сами по себи једна нова историја и теорија критике у свим областима науке и уметности, створена и у стварању, често у оквирима светских достигнућа. Уводне речи уредника Трибине без претензија да буду критички судови, „отварале су разговор“, саопштавале по неко „лично запажање“, а временом нарасле у својеврсну збирку поетских есеја, инспирисаних датим делима. Завршну реч о својим књигама давали су аутори.

Књигом др Ивана Јордовића *Сџари Грци: ѿрѿреѿ једног народа* (Београд, Балканолошки институт САНУ; Завод за уџбенике, 2011) започета је једногодишња сесија. Академик Никола Тасић је одредивши класични, монографски карактер дела, уз целовитост историјског портрета старих Грка, посебно нагласио сагледавање питања која до сада нису разматрана. – Проф. др Слободан Г. Марковић је откривао у Јордовићевој синтези самосвојну слободу критичког мишљења, супротстављање једноумљу и ниподаштавању тзв. „буржоаске науке“, подвукао значај Јордовићевог подстицаја стварања друштвене свести у Србији, њеног укључивања у разрешавање европског идентитета. – Проф. др Данијела Стефановић је детаљно прошла кроз сва поглавља уџбеника.

Књигу академика Милоша Благојевића *Српска државност у средњем веку* (СКЗ, 2011) која обухвата хиљадугодишњи период, од VI до XVI века, у свој њеној сложености представили су академици Љубомир Максимовић и Момчило Спремић. Први се задржао на Благојевићевом разјашњавању пет

столећа преднемањићког доба, специфичном процесу христијанизације Срба, различитим видовима српске државности „у случају Зете и Босне“, нагласио ауторово сложено нијансирање односа Србије према Византији, у зависности од епохе. – Разматрајући време после Косовске битке, академик Спремић је подржао Благојевићево схватање да до новог оснаживања српске државности долази стварањем светородне династије Лазаревића, као и њеним неговањем у Зети, а посебно, захваљујући Бранковићима на српском северу.

Заједничко издање Српске и Македонске академије, са скупа под насловом *На њраговима Војислава Ј. Ђурића*, посвећено је успомени на преминулог професора. Академик Цветан Грозданов у својеврсној посланици евоцирао је сарадњу са београдским колегама. – Приложени одломак из предговора академика Дејана Медаковића осветлио је људски лик академика Ђурића и непресахли међународни утицај његових дела. Истовремено научни и песнички надахнути текст о св. Сави, самог Ђурића, заокружио је Трибину.

О књизи *Дечанска њусићња, скићови и келије манастира Дечана* (аутора Данице Поповић, Бранислава Тодића и Драгана Војводића, Београд, Балканолошки институт и Међуодељењски одбор за проучавање Косова и Метохије, 2011) говорио је академик Гојко Суботић, са зналачким разумевањем човека који је и сам долазио на домак испосницама, у увек трагичним временима. Одао је признање колегама који су успели да, у невероватно тешким условима, установе „изглед здања и амбијената у којима су обитавали и молили се најбољи од монаха“, да непосредним виђењем преосталих фресака „успоставе изглед данас изгубљене целине“, да „на основу стила, одреде време када су настале“. – Пратећи посебне доприносе свих аутора, проф. др Ирена Шпадијер је истакла поред теренског рада и њихово преиспитивање извора и документације, и долазак до нових закључака (нпр. да пустињаци нису били људи изван живота).

У својој књизи *Сентандреја: српске њовеснице* (Нови Сад 2011), поред које је исти аутор, исте године објавио и дело *Српска сџемајџографија: Беч 1741*, са 56 грбова „илирских држава и области“ у чијем средишту је издвојио грб Србије, Динко Давидов се према излагању академика Василија Крестића потврдио не само као највећи стручњак за историју уметности 18. века, већ и као писац дубоко емотивно заинтересован за историју српског народа после Велике сеобе. Својим стручним оценама о културним споменицима пружио је уверљиву слику о Србима у Сентандреји, који су међу национално мешовитим становништвом, вредно привређивали, постајали несегични ктитори и дародавци и очували своју националну и верску самосвест; писао је о Арсенију Чарнојевићу, Рачанима и зографима, дао и значајни пресек пописа српског становништва, његовог бујног развоја и осипања. – Академик Димитрије Стефановић је упоредио Сентандреју са Хиландаром, задржао се

на црквама, и на Музеју будимске епархије, на заслугама црквених великодо-стојника, сликара и културних прегалаца да би завршио захвалношћу мртвим и живим Сентандрејцима, свесним свога порекла, самом Динку Давидову, и на крају цитирао текст Сентандрејске химне.

Драгоценa књига *Саборно гробље у Сентандреји, прошлости и написти* резултат је тимског рада младих научника из Института за језик САНУ: Наташе Вуловић, Марије Ђинђић, Владана Јовановића, Данијеле Радоњић, који су предвођени др Димитријем Е. Стефановићем, најбољим познаваоцем Сентандреје, спасли од заборава 425 већ увелико оштећених надгробних споменика и натписа на Саборном гробљу. И по тумачу дела академику Динку Давидову, успоставили „својеврсну матичну књигу усопших“; биографије Срба открили су њихови гробови, међу којима најстарији бележе као датуме смрти 1696. и 1716. годину, дакле, смрти управо дошавших учесника у Великој сеоби. – Проф. др Томислав Јовановић је у своје излагање унео и једну слику из живота уредника Стефановића, који као дечак одвози ископане српске кости „у колицима са једним точком“ да се уз допуштење чувара реда „изнова сахране у саборном почивалишту на Саборном гробљу“ (које је као и сви гробљански простори у Сентандреји, било под јурисдикцијом српске православне цркве). Разматра начин приређивања грађе, студиозно рашчитаване натписа на српкословенском, рускословенском, славеносербском и народном језику, али и претходно чишћење сваке камене плоче. – Др Стефановић, још увек становник Сентандреје, у свом смиреном, објективном разлагању описао је метод рада и дао увид у културно-историјске прилике, прошле и садашње.

Студије академика Драгољуба Живојиновића, *Надмени савезник и занемарено српство: бршанско-српски односи (1875–1941)* (Београд, Албатрос плус, 2011) писане превасходно на основу грађе из светских архива али и обимне литературе у периоду од 40 година, сада повезане у целину, приказивач проф. др Слободан Г. Марковић сагледао је као нова, важна тумачења српских односа са великим силама, као пионирску историју српске дипломатије, али и као темељ свих будућих истраживања. Издвојио је и два битна питања, која се намећу из књиге: 1. „Да ли су англофилске, русофилске, германофилске или франкофилске вертикале биле промашење српске политичке и културне политике?“ и 2. „[...] да ли је Србија смела да улази у велике окршаје, неспремна војно и економски, с непоузданом подршком великих сила и без довољно знања о томе шта се дешава у великим центрима моћи?“

Прилоге у зборнику радова *Друштво и јолиничка мисао и делатност Владимира Јовановића*, са научног скупа одржаног у САНУ 22. и 23. маја 2008, академик Данило Баста је махом оценио као „трезвене и одмерене – на неки начин нове“, да би окарактерисао Владимира Јовановића као једног од „најзнатнијих и најистакнутијих представника либерализма у нас“ којима је

начело слободе („слободна Србија, слободна изнутра и слободна споља“) био политички идеал. Српско становиште „онако како га је заступао Владимир Јовановић“, рећи ће Баста, „је значило амалгамисање европских вредности и достигнућа, са српским интересима и потребама“, становиште које је и данас потребно, не само у култури, него и у политици. – Академик Александар Костић је у Владимиру Јовановићу сагледао мислиоца који је покушао да споји идеје традиције и патријархалног устројства са модерним либерализмом свога времена.

Прва два тома *Српске енциклопедије*, после уводне речи председника САНУ Николе Хајдина, говорници академик Ђорђе Злоковић, проф. др Дарко Танасковић и главни уредник, проф. др Драган Станић представили су кроз обрађене области и концепцију *Енциклопедије*.

Функционални преглед књиге *Рачунарска интелигенција у саобраћају*, аутора дописног члана САНУ Душана Теодоровића и његове сараднице Милице Шелмић, (Београд, Саобраћајни факултет 2012) дао је проф. др Јован Поповић. Насталој из предавања проф. Теодоровића на Вирџинија универзитету у САД, у књизи се решава начин „усмеравања саобраћајних путева“, износе научне новине и објашњава како се могу примењивати.

Ново, проширено издање књиге *Флора Србије. 2* (ур. академик Владимир Стевановић, САНУ, 2012) по академику Марку Анђелковићу наставља традицију издаваштва на овом пољу, започету у оквиру Академије наука захваљујући Јосифу Панчићу још 1874; прати развитак и динамичке промене у живом свету на нашој територији. – Према проф. Радиши Јанчићу, радови у књизи усаглашени су са свим научним новинама у теорији и пракси ботаничких истраживања, и показују завидне резултате у српској науци.

На трибини су приказане и три значајне књиге из медицине и историје медицине.

Прва је *Кардиологија*, чији су уредници Миодраг Остојић, Владимир Кањух и Бранко Белеслин (Завод за уџбенике, 2011). Објављена као 4. издање последипломског уџбеника, представља напоре и нова, револуционарна открића и достигнућа Интердисциплинарне катедре кардиологије Медицинског факултета у Београду и њених сарадника. Изложио их је академик Владимир Кањух, уз историјат досадашњег рада, разврстане у 20. поглавља између корица књиге од 1360 страна које су писало 187 аутора из земље и иностранства.

Друге две: *Истакнути српски лекари и професори. Књ. 1* академика Радоја Чоловића (Медицински факултет, 2010) и *Др Лаза Лазаревић – животи и дело*, зборник радова са научног скупа чији су уредници Радоје Чоловић и Брана Димитријевић (Српско лекарско друштво, 2012) на неки начин се додирују, и зато их је приказивач – академик Светлана Велмар-Јанковић обухватила у једном замаху. Њено излагање, заправо мала социопсихолошка студија, инспирисана је аутентичним исказима који би могли бити мото за

обе књиге, а који се дозивају кроз све текстове. Први је исповест Лазе Лазаревића мајци и гласи: „Мајчице, како је лепо живети за друге“; други је изјава Владана Ђорђевића који одбија понуду чувеног руског хирурга др Стрешњевског да по свом избору, преузме катедру на једном од руских царских универзитета: „Ви сте Руси толико богати људима за сваку струку, да вам ја не треба – а мојој отаџбини, која ме је од своје сиротиње школовала, ја ћу требати“. Различите биографије лекара са српских ратишта и њихове животне судбине, које је у својој књизи отргао од заборава академик Чоловић, употпуњују ову слику. Све их спаја једна заједничка особина – да им је дужност и част била важнија од живота. У свом излагању, Светлана Велмар-Јанковић се задржала на њима. Најзад, на Лази К. Лазаревићу, највећем стилисти српске књижевности, кога нам, у оквиру 14 радова у посвећеном му Зборнику, откривају као лекара светског гласа, пионира у неким хирушким захватима, али и први пут књижевника – чијој је поетици медицина у многоме одредила пут.

Вишестрано оцењујући значај књиге *Тојонимија Пивске њланине* (САНУ, 2010), мр Радојке Цицмил-Реметић, академик Александар Лома је ставља и у друштвеноисторијски контекст. Са убедљивим конотацијама осликава технички „напредак“, замисао да се овај и многи други српски етнички простори неумољиво потопе ради изградње електрана, а са њима и трагови материјалне и духовне културе – колективно памћење у целини. Ова књига је зато посебно драгоцене што је у задњи час, теренским радом током две последње деценије двадесетог века, ауторка успела да „прикупи комплетну микротопонимију свога завичаја и монографски је обради“ и допуни грађом ранијих истраживача. Изнела је на видело и термине који чувају своје изворно старосрпско значење. Лома им је пронашао паралеле у Светостефанској или Бањској хрисовуљи краља Милутина из 1316. године. – Проф. др Мато Пижурница, са своје стране, минуциозно је прокоментарисао целу књигу и продро у саму суштину и методологију ауторкиног рада, којим започиње серија „Библиотека Ономатолошких прилога“. – У топлој завршној речи, Радојка Цицмил-Реметић оживела је разговоре са својим „Планинштацима“, откривајући њихов менталитет и још очувани алтруизам. Конкретно, ономастикомом је објективизовала пределе њиховог бивствовања: сурове (нпр. *Сјџрмоглавица*), и питоме (*Милогора*) и оне између њих (*Царска вратица*).

Зборник радова с међународног научног симпозијума *Грамаџика и лексика у словенским језицима* (издавач Матица српска; Институт за српски језик САНУ, 2011) обухвата како питања словенске грамаџике и лексике понаособ, тако и питања сложених односа између грамаџике и лексике, према концизном образложењу академика Пипера, и то са становишта најновијих и најразличитијих приступа. Зборник садржи 46 реферата учесника из 15 словенских и других земаља. По себи се разуме, и излагања са нашег простора. – Др Свето Танасић, који је и уредник Зборника, појединачно је анализирао

ове радове. – А др Софија Милорадовић посветила је пажњу дијахроној језичкој равни у различитим језичким дисциплинама.

О Лази Костићу појавиле су се две књиге, обе објављене 2011. Академик Љубомир Симовић приредио је круцијалну антологију његових дела под насловом *Лаза Костић* (у едицији Десет векова српске књижевности, издавачки центар Матице српске), и био уредник Зборника радова (*Лаза Костић 1841–1910–2010*) са симпозијума одржаног у САНУ, поводом стогодишњице Костићеве смрти. Антологију је академик Милосав Тешић сагледавао, пре свега, кроз Симовићеве „Белешке о Лази Костићу“ које представљају заправо недостижно, врхунско тумачење Костићевих дела, и омогућују коначно превазилажење мишљења да је Костић само „торзо од великог песника“, или да су његове дуже песме „највећим делом само фрагменти на висини“. Подржао је Симовићев избор, мишљење о актуелности Костићевих драма и моћи Костићевог јамбског десетерца. – У Зборнику је академик Светозар Кољевић, анализирајући све радове, истакао нове резултате у односу на ранија критичка и књижевно-историјска истраживања. „Кованице“ Лазе Костића сматра дубоко традиционално утемељеним. Оне су и „слободно дочаране духовне пустоловине као што је и његова песничка реч“. – Проф. Мирјана Д. Стефановић је обухватила обе књиге и приказала их као преломни тренутак у досадашњем тумачењу српске књижевне историографије, превасходно захваљујући Љубомиру Симовићу.

Зборник радова *О њесмама, њоемама и њоеицици Маиције Бећковића* (ур. Јован Делић, Драган Хамовић. Београд – Требиње, Институт за књижевност, Учитељски факултет, Дучићеве вечери поезије, 2012) академик Светозар Кољевић је пратио кроз фазе Бећковићевог песништва, од „личне“ преко „имперсоналне“ (како их је одредио Делић) до „условно треће фазе“ (по Хамовићу) у којој „личне успомене из дечаштва [...] постају полазне тачке за хришћанску симболику љубави и метафизичко обликовање духовног и националног идентитета“. Прву фазу сагледао је као „преображавање традиционалног лирског певања“, другу, у оквиру „ровачког трокњижја“, следећи исказе самог Бећковића – као „данашњи сан писмености да достигне усменост“, те отуд и коришћење дијалекатског израза и изворне пародије. – Јован Делић, иначе један од најбољих тумача Бећковићевог дела, овај пут се огласио првенствено као уредник.

Текст проф. др Радивоја Микића о петокњижју академика Драгослава Михаиловића *Голи ојок* (Београд 1990–2012) покреће битно теоријско питање – о односу документарне прозе и књижевне уметности, а на пишевом примеру разматра трагично лично искуство као основну подлогу његових дела уопште. Сагледава Михаиловићев књижевни, јавни ангажман на три плана: у откривању сведочанстава о политичком злочину везаном за Голи оток, погубних последица идеје југословенства и комунистичког режима по

српски народ, и њихово рефлектовање на српску културу У последњој, петој књизи, Микић посматра како Михаиловић на психолошким сазнањима саздаје целу слику света „у коме патња и страдања имају важно место“. Одломци из књиге, које је прочитао сам писац, били су објективизација те људске патње.

Проф. др Радивоје Радић прати како је академик Светлана Велмар-Јанковић у својој књизи *Кайија Балкана: брзи водич кроз прошлост Београда* (Стубови културе, 2012), сјајно успела да „на литераран начин, али строго поштујући историјске чињенице“ исприча повесницу града. Задржава се на списатељчином обухватању читавих епоха и њиховог смењивања, дефилеу племена (Келта, Хуна, Авара, Словена и других) кроз Београд – за последња два миленијума рушен 37 пута, а чије словенско име Светлана Велмар-Јанковић налази први пут у писму папе Јована VIII, од 16. априла 878. године. Привлаче је и судбине тзв. малих људи које налази на надгробним натписима: нпр. петогодишње девојчице Атије, кћери Сотирове, или рано преминулог сина римског војника, ветерана, над којим отац тугује потресним речима које су чиста поезија. – У својој завршној речи ауторка је евоцирала Андрићеву мисао да „у Београду осећате да је живот тежи али и скупоценији него у многим другим градовима [...] и да и они који губе и они који добијају имају сразмерно више од живота“ – и признала да је радећи на овој књизи добила „неслућено много“.

Из домена традицијске културе и усмене књижевности промовисани су два зборника и једна монографија.

Приказујући зборник *Птице: књижевност, култура* (одг. уредник Никола Тасић, ур. Драган Бошковић и Мирјана Детелић, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитет у Крагујевцу, 2011) академик Александар Лома га је повезао са више од пет хиљада година старим хијероглифским писмом које је „чувало спољашњи пиктографски вид“ и пружило најстарији и најочигледнији „пример преливања архајског поимања света у сликовни, а онда и у језички код“. Отуд и разноврсне представе о птицама „дубоко укорене у свим културама света представљају захвалну тему за изучавање културног наслеђа“, што се показало и у конкретним студијама словенског и српског материјала у оквиру датог зборника. – Надовезујући се на ово излагање, др Мирјана Детелић је објаснила зашто су овакве теме, које успостављају митске вертикале, битне у контексту културе и књижевности и зашто је то и „једини начин да схватимо колико је велики и значајан њихов утицај на наш данашњи и начин живота и мишљења“.

Зборник под називом *Жива реч*, у част академика Наде Милошевић-Ђорђевић (прир. проф. др Снежана Самарџија и др Мирјана Детелић, Балканолошки институт САНУ и Филолошки факултет, Београд 2011) са својих 37 учесника свих генерација из земље и иностранства (Сједињених држава,

Израела, Немачке, Аустрије и Украјине), по мишљењу критичара М. Детелић и Ирене Шпадијер пружио је прави пресек савремене српске, али и међународне науке о усменој књижевности, етнолингвистици и традицијској култури.

Монографији Наде Милошевић-Ђорђевић *Радосић прејознавања* (Издавачки центар Матице српске 2011), посветили су пажњу исти критичари као и Зборнику. Њихови текстови проникли су у саму суштину ауторове замисли о узроцима и процесима корелација између српске средњовековне књижевности, усменог епског стварања и историје.

На крају, али не по значају на последњем месту, осврнућемо се на текстове изговорене 8. маја 2012. на *Дан Библиотеке САНУ посвећен дугогодишњем ујравнику Библиотеке академику Никши Сипићевевићу*, у првој години после његовог одласка. У својој беседи, Миро Вуксановић је изнео његову кратку биографију, али је издвојио и неке јединствене духовне, моралне, и интелектуалне особености које је Никша Сипићевевић поседовао, а на срећу културе умео и да објективизује. – На своју сарадњу са Никшом Сипићевевића, у Библиотеци и на Трибини осврнула се и Милка Зечевић (заменик управника).

Завршавајући своју беседу, са неколико топлих личних усмена о њиховим пословним контактима, али и пријатељствовању, Миро Вуксановић је промишљено одабрао два говора академика Сипићевевића (*Уводну реч* изговорену приликом представљања Сабраних дела Јосифа Панчића у САНУ, 3. XII 1998. и *Реч о говору и слову*, поводом награде коју му је доделила Књижев-но-језичка трибина „Петар Кочић“ 29. јуна 1994). Цитираћемо из *Речи о говору и слову* само једну Сипићевевићеву констатацију: да је „наш свакодневни српски говор оболео и ваља га лечити“. Рекли бисмо да је овај позив на узбуну, исказан још пре 20 година, данас још актуелнији.

Најзад, треба рећи да ова збирка критика не покреће само племениту потребу да се књиге о којима је било речи прочитају, да је својеврсни изазов радозналости, већ да сама по себи представља допринос из свих области српске науке и културе, захваљујући аналитичким излагањима најбољих стручњака и њиховом сопственом надовезивању на дате теме. Оно што произлази из приказа који су пред нама, јесте и запажање да се у сваком од приказаних дела ради о увођењу нових прилаза проблему, померању гледишта, новим открићима, сагледавању досад непознатог или заборављеног, и надасве, о сусрету са врхунским знањем у окриљу Српске академије наука и уметности.

ПРЕДРАГ ПИПЕР

Иако се у наше време све чешће поставља питање о судбини књиге, па се изричу и предвиђања да књига какву знамо одлази у прошлост, стално се

изнова радујемо откривајући књиге које могу да нас нечему важном науче, а понекад и преобразе. Они који у библиотеке не залазе, склони су да на њих гледају као на мртав капитал, или чак као на гробља књига, у којима се говори мало и тихо, и где су, поред сведочанстава највиших домета духа, похрањени и папирни кенотафи којима се готово не прилази. За многе су библиотеке ипак сличније живим храмовима, у којима се људи одувек *окућљају*, као ми овде данас, не само ради сусрета с књигама него и ради сусрета са другим поштоваоцима речи.

Светлост писане речи сабране на посебним местима прати нас од Александријске библиотеке и других древних светионика људског духа. Слично другим народима и Словени су из паганске културе укročили у хришћанску цивилизацију кроз капију отворене књиге, под знаком крста, и кренули ка духовном уздицању путем који су им са обе стране осветљавали низови књига. Писана реч поред светлости поседује и топлину, која такође привлачи и окупља. Књиге, наравно, не смеју да горе, али треба да греју, да зраче и привлаче и сабирају оне који су жељни нових знања и лепих осећања, оне који би не само да читају него и да нешто кажу и чују. А колико и како нека књига греје, зависи умногоме од тога колико је и како горео, у души, онај што ју је писао док ју је писао, а зависи и од способности читаоца да тај жар препозна, уколико га има и у себи.

Тако је и нас овде, и данас, уочи свога дана (8. маја) Библиотека САНУ окупила следећи добру традицију одржавања Трибине као сусрета нових књига чланова Академије и њихових сарадника с могућим читаоцима тих књига и са онима који једноставно желе да под овим кровом добију меродавно саопштена сазнања о новинама из различитих области науке и уметности.

Зборником *Трибина Библиотеке САНУ*, књ. 2, та едиција улази у другу годину писменог оваплоћења њеног усменог живота. Тиме се говорни жанр представљања нових књига, суштински проширио. Трибина Библиотеке САНУ, која је првобитно окупљала, пре свега, чланове Академије и њихове сараднике, последњих година је прерасла у један од главних културних догађаја у Београду, на који се мора доћи нешто раније да би се на време заузело место, и који се све чешће уместо у Клубу Академије мора одржавати у највећој сали Палате САНУ, јер је све више оних који желе да тим културним догађајима присуствују. Захваљујући овим зборницима, Трибина Библиотеке САНУ поред слушалаца сада окупља и читаоце, а поред савременика она рачуна и на будућа поколења која би могла бити заинтересована за историју научног живота у Академији, а која ће о томе моћи да се обавесте читајући зборнике *Трибина Библиотеке САНУ*.

На Трибини Библиотеке САНУ су у 2013. години о деветнаест капиталних публикација 28 аутора или уредника, говорила 53 говорника, већином чланови САНУ или други веома компетентни стручњаци, који су своја виђења

нових књига изложили пред врхом САНУ и слушаоцима који су већином такође чланови САНУ, професори универзитета, научни саветници, али и млађи истраживачи, понекад и студенти, који долазе да се у Академији обавесте о плодовима најновијих истраживања и уметничког стваралаштва чланова Академије и њихових сарадника.

У Србији не постоји стална научна трибина вишег ранга, с вишим научним статусом и већом меродавношћу оних који говоре о новим књигама из различитих области науке и уметности, него што је *Трибина Библиотеке САНУ*. Поред *Годишњака САНУ* и *Билтена САНУ*, и та трибина и њен зборник врло речито сведоче о богатом научном и уметничком раду у САНУ.

Структуру зборника *Трибина Библиотеке САНУ*, књ. 2 чине следеће главе.

The theory od Hardy's Z-function / Aleksandar Ivić. – Cambridge : Cambridge University Press, 2013. Говорили: академик Никола Хајдин, председник САНУ, академик Стеван Пилиповић, академик Градимир Миловановић, академик Александар Ивић.

Послератна српска књижевност 1945–1970 и њена историја / Предраг Палавестра. – Београд : Службени гласник, 2012. Говорили: академик Предраг Палавестра, проф. емеритус др Славко Гордић, проф. др Гојко Тешић.

Стијан Новаковић у служби националних и државних интереса / Михаило Војводић ; предговор Василије Ђ. Крестић. – Београд : Српска књижевна задруга, 2012. Говорили: академик Василије Ђ. Крестић, дописни члан Љубодраг Димић, дописни члан Михаило Војводић.

Заједничко у словенском фолклору : зборник радова / уредник Љубинко Раденковић. – Београд : Балканолошки институт САНУ, 2012. Говорили: академик Нада Милошевић-Ђорђевић, академик Александар Лома, проф. др Љубинко Раденковић.

Византијски свеј на Балкану / уредници Бојана Крсмановић, Љубомир Максимовић, Радивој Радић. – Београд : Византолошки институт САНУ, 2012. Говорили: академик Александар Лома, проф. др Миодраг Марковић, др Бојана Крсмановић.

Промене идентитета, културе и језика Рома у условима њанске социјално-економске интеграције : зборник радова са научног скупа одржаног 6–8. децембра 2010. / уредници Тибор Варади, Горан Башић. – Београд : САНУ, Одељење друштвених наука, 2012. Говорили: академик Тибор Варади, доц. др Горан Башић.

Дан Библиотеке САНУ посвећен књижевнику Светилоку Ранковићу поводом 150. годишњице рођења. Говорили: дописни члан Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ, академик Светлана Велмар-Јанковић.

La Serbie et les pays serbes : l'économie urbaine: XIVe–XVe siècles / Desanka Kovačević-Kojić. – Belgrade : Maison serbe d'édition de livres scolaires :

ASSA, Institut des Études balkaniques, 2012. Говорили: академик Љубомир Максимовић, академик Момчило Спремић, академик Десанка Ковачевић-Кojiћ.

Ујојиреба молекула : хемијски есеји о молекулама и њиховим применама / Живорад Чековић. – Београд : Завод за уџбенике, 2012. Говорили: академик Мирослав Гашић, проф. др Снежана Бојовић и академик Живорад Чековић.

Climate change : inferences from paleoclimate and regional aspects / editors André Berger, Fedor Mesinger, Đorđe Šijački. – Wien : Springer, 2012. *Математичка теорија њојлојних њојава насѡалих сунчевим зрачењем* / Милутин Миланковић ; редактори Зоран Кнежевић, Александар Петровић. – 1. изд. – Београд : Завод за уџбенике, 2012. Говорили: академик Федор Месингер, дописни члан Зоран Кнежевић, проф. др Александар Петровић.

Над ѡрејиском Марѡина Хајдегера : један вид епистоларне филозофије / Данило Н. Баста. – Београд : Драслар партнер : Досије студио, 2012. Говорили: академик АНУРС Алекса Буха, проф. др Илија Марић, академик Данило Н. Баста.

Ваѡикан у балканском врилогу : студије и расправе / Драгољуб Р. Живојиновић. – Београд : Албатрос плус, 2012. „*La Dalmazia o morte*“ : италијанска окупација југословенских земаља 1918–1923. године / Драгољуб Р. Живојиновић. – Београд : Завод за уџбенике, 2012. Говорили: др Радмила Радичић, проф. др Слободан Г. Марковић, академик Драгољуб Р. Живојиновић.

Зборник у часѡи Николе Хајдина ѡводом деведесѡог рођендана / уредници Ђорђе Злоковић, Градимир Срећковић, Ненад Марковић. – Београд : Helicon Publishing, 2013. Говорили: академик Ђорђе Злоковић, проф. др Томислав Игић, доц. др Ненад Марковић, доц. др Братислав Стипанић, академик Никола Хајдин.

Сродници / Светлана Велмар-Јанковић. – Нови Сад : Издавачки центар Матице српске, 2013. Говорили: академик Предраг Палавестра, проф. емеритус др Славко Гордић, академик Светлана Велмар-Јанковић.

Сѡо година Јужнословенског филолога (часопис издаје Институт за српски језик САНУ). Говорили: академик Предраг Пипер, проф. др Срето Танасић.

Тоѡални геноцид : Nezavisna država Hrvatska 1941–1945 / Динко Давидов. – Београд : Завод за уџбенике, 2013. Говорили: академик Василије Ђ. Крестић, дописни члан Миро Вуксановић, академик Динко Давидов.

Anthropogenetic homozygosity and adaptive variability : HRC-test in studies of human populations / Dragoslav Marinković, Suzana Cvjetičanin. – Belgrade : SASA, Department of Chemical and Biological Sciences, 2013. Говорили: проф. др Зоран Радовановић, проф. др Драгица Пешут, академик Драгослав Маринковић.

Ка изворима речи : тридесет година Етимолошког одсека Института за српски језик САНУ : зборник радова / приредили Марта Бјелетић. – Београд

: Институт за српски језик САНУ, 2013. Говорили: академик Александар Лома, академик АНУРС Слободан Реметић, др Марта Бјелетић.

Као у првој књизи зборника *Трибина* БСАНУ, и у овој другој књизи сваку главу отвара кратак есеј управника Библиотеке САНУ дописног члана Мира Вуксановића. У тим есејима се литерарним стилем и надахнућем читалац зборника уводи у суштину књига које се у појединим деловима зборника представљају. Ти есеји су сами по себи убедљиво сведочанство да се и о научним публикацијама могу писати добри књижевни есеји када аутор уме да пажљивим читањем и проницљивом интуицијом поуздано продре у суштину књига из различитих области науке и уметности и осветли их својим књижевним даром.

Задовољство ми је да најтоплије препоручим присутнима да прочитају и другу књигу *Трибине Библиотеке САНУ* (2013). Верујем да ће њихов труд бити награђен уживањем у читању.